

NOTAÍ

Tuairisceán Cáin Mhaoine Áitiúil

Má chuireann tú an tuairisceán seo isteach in am trátha ach, ag an dáta comhdaithe, theip ort do thuairisceán don Cháin Mhaoine Áitiúil (CMÁ) a chur isteach nó theip ort ceachtar an CMÁ dlite a íoc nó comhaontú íocaíochta a dhéanamh, is cóir formhuirear a chur leis an ndliteanas deiridh. Dá bhrí sin, is cóir méid na cánach iníochta i d'Fhéinmheasúnú a mhéadú de 10%.

Sa chás go dtugtar staid na CMÁ cothrom le dáta ina dhiaidh sin, beidh méid an fhorhmuirir srianta ag méid an dliteanais don cháin mhaoine áitiúil atá i gceist. Chun cabhair a fháil, tig leat dul i dteagmháil leis an mBrainse CMÁ ag 1890 200 255 (Éire amháin) nó +353 1 702 3049 (Iasmuigh d'Éire).

Comhdú agus íocaíocht leictreonach shainordaitheach Cánach Ioncaim FÓGRA TÁBHACHTACH

Tabhair faoi deara go bhfuil athruithe tábhachtacha tugtha isteach ag na Coimisinéirí Ioncaim i leith chomhdú do Thuairisceáin Chánach Ioncaim.

Tá comhdú agus íocaíochtaí leictreonacha sainordaitheacha, ag baint úsáide as Seirbhís Ioncaim Ar-Líne (ROS), mar chuid de straitéis na gCoimisinéirí Ioncaim chun modhanna leictreonacha a bhunú mar an gnáthbhealach chun gnó cánach a reáchtáil.

Tá sonraí iomlán na ndíolúintí agus na bhfaoiseamh atá ar fáil agus chatagóirí na gcáiníocóirí a n-áirítear i gcomhdú leictreonach mandáideach le fáil ar shuíomh gréasáin na gCoimisinéirí Ioncaim <http://www.revenue.ie/ga/online/ros/mandatory-e-filing.html> agus **ba cheart duit féachaint ar ár suíomh gréasáin roimh Fhoirm Thuairisceáin 11 phaipéir a chomhdú.**

Más duine thú atá i gceann ar bith de na catagóirí seo, ní mór duit comhdú go leictreonach, fiú más rud é go bhfuil an fhoirm thuairisceáin seo faighte agat.

Fiú mura bhfuiltear den tuairim gur Ríomh-Chomhdaitheoir sainordaitheach thú, is bealach tapa, éifeachtach agus slán é ROS chun do thuairisceán a chomhdú agus do chuid cánach a íoc. Féach an fhaisnéis lastall faoi na buntáistí breise a bhaineann le húsáid ROS agus ar an bpróiseas cláraithe trí-chéim a chuirfidh ar do chumas do thuairisceán ioncaim a chomhdú go leictreonach.

Cad í Seirbhís Ioncaim Ar Líne (ROS)?

Is é **ROS** an modh trína bhfuil na Coimisinéirí Ioncaim ag soláthar a gcuid seirbhísí idirghníomhacha do chustaiméirí go leictreonach.

Is saoráid idirlín í an tseirbhís seo a sholáthraíonn bealach atá tapaidh agus slán do chustaiméirí chun tuairisceáin chánach a chomhdú, dliteanais chánach a íoc agus teacht ar a gcuid sonraí cánach. I measc phríomhghnéithe ROS tá áiseanna chun:

- tuairisceáin a chomhdú ar líne,
- íocaíochtaí a dhéanamh ar líne,
- sonraí ar líne a fháil ar chuntais phearsanta/chliaint de chuid na gCoimisinéirí Ioncaim,
- dliteanas cánach a ríomh.

Chun tuilleadh eolais a fháil téigh i dteagmháil le Deasc Chabhrach ROS ar **1890 201 106**, do ghlaiteoirí lasmuigh de Phoblacht na hÉireann **+353 1 702 3021** nó seol ríomhphost chuig **roshelp@revenue.ie**

Ag Clárú Le hAghaidh ROS

Cathain ba cheart dom clárú le haghaidh ROS?

Ba cheart duit 8 lá oibre a cheadú chun an próiseas clárúcháin a chríochnú ionas go mbeidh tú in ann logáil isteach ar ROS i gceart chun íocaíocht a dhéanamh agus tuairisceán a chomhdú faoin dáta dlite.

Conas a chláraím le haghaidh ROS?

Cliceáil ar an nasc **Cláraigh do ROS** ar leathanach baile na gCoimisinéirí Ioncaim **www.revenue.ie**.

Tá trí chéim le bheith i do chustaiméir ROS. Ní mór gach céim a chríochnú sula mbeidh tú in ann ROS a rochtain.

Céim 1: Cuir iarratas isteach ar Uimhir Rochtana ROS (RAN)

Is í seo an chéad chéim le bheith i do chustaiméir ROS. Seolfar do RAN amach sa phost chuig do sheoladh baile.

Céim 2: Cuir iarratas isteach ar do Dheimhniú Digiteach

Ní féidir leat an chéim seo a chríochnú go dtí go bhfaighidh tú do RAN sa phost. Cuir isteach an RAN agus comhlánaigh gach cuid ábhartha. Cuirfear pasfhocal do Chóras ROS chugat sa phost.

Céim 3: Aisghabh do Dheimhniú Digiteach agus breathnaigh ar do chuntas

Ag úsáid do pasfhocal do Chóras ROS is féidir leat do Dheimhniú Digiteach ROS a aisghabháil agus a íoslódáil. Ainmníonn tú an deimhniú agus tugann tú pasfhocal don deimhniú digiteach.

A luaithe a bheidh do dheimhniú digiteach ROS aisghafa agat beidh tú in ann ROS a rochtain chun do thuairisceán a chomhdú, do cháin a íoc agus breathnú ar do chuntas.

Tuairisceán Cánach 2015 - Bileog Chabhrach - Foirm 11

Cabhróidh na nótaí sa Bhileog Chabhrach seo leat d'Fhoirm 11 - Tuairisceán Cánach agus Fhéinmheasúnú don bhliain 2015 a chomhlánú. Má tá tuilleadh faisnéise uait féach san Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceán Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú atá ar fáil ónár suíomh gréasáin www.revenue.ie, ónár Seirbhís Foirmeacha agus Bileoga ar Íosghlao 1890 306 706 (Éire amháin), +353 1 702 3050.

Tá an Tuairisceán roinnte i gcatagóirí éagsúla ioncaim, creidmheasanna cánach, faoiseamh, srl. Mura bhfuil iontrálacha ar bith le déanamh agat faoi chatagóir áirithe, fág bán í agus ní gá duit ach bogadh ar aghaidh go dtí an chéad cheann eile agus mar sin de. **Caithfidh tú áfach an Painéal Sonraí Pearsanta ar leathanach 2/3 den Tuairisceán a chomhlánú i gcónaí.** Tabhair aird go háirithe ar Phainéal N den Tuairisceán, iarrtar sonraí ann ar aon éileamh atá déanta agat ar fhaoiseamh i leith scéimeanna dreasachta cánach bunaithe ar mhaoim (m.sh. "Faoiseamh A.23"). Má tá faoiseamh ar bith dá leithéid á éileamh agat, ní mór duit na sonraí atá ag teastáil a thabhairt ar leathanach 30/31 den Tuairisceán.

Íoc agus Tuairiscigh

Faoin gcóras Íoc agus Tuairiscigh, is cóir duit do Thuairisceán Cánach do 2015 a chomhdú agus do dhliteanais a íoc ar nó roimh an 31 Deireadh Fómhair 2016 (dáta dlite). Ní mór duit freisin aon iarmhéid Cánach Ioncaim atá dlite do 2015 a íoc ar an dáta sin. Is ortsa a luíonn sé do dhliteanas cánach féin a ríomh. Má chuireann tú do Thuairisceán isteach ar nó roimh an 31 Lúnasa 2016 déanfaidh na Coimisinéirí Ioncaim, do dhliteanas a ríomh duit. Cuideoidh sé seo leat an méid ceart a íoc faoin dáta dlite, 31 Deireadh Fómhair. Má thuairiscíonn tú tar éis an 31 Lúnasa, ní féidir linn a ráthú go bhfaighidh tú admháil den fhéinmheasúnacht roimh an 31 Deireadh Fómhair agus is féidir go mbeidh ort do ríomh féin a dhéanamh.

Má chuirtear do thuairisceán isteach tar éis an 31 Deireadh Fómhair 2016, gearrfar **formhuirear** ort (5% má thuairiscítear laistigh de dhá mhí, seachas sin 10%) anuas ar do dhliteanas cánach.

Seirbhís Ar-Líne na gCoimisinéirí Ioncaim (ROS)

In ionad an Tuairisceán páipéir a chomhlánú, b'fhiú duit comhdú go leictreonach trínár **Seirbhís Ar-Líne (ROS)**. Tabharfaidh ROS ríomh láithreach duit ar do dhliteanas cánach, ag cur in iúl duit cé mhéid a bheidh le híoc agat ar an 31 Deireadh Fómhair 2016. Is féidir leat teacht ar ROS trínár suíomh gréasáin www.revenue.ie.

Astuithe agus Cuntais Ghnó

Ní cóir duit aon doiciméid tacaíochta a chur isteach le do Thuairisceán ach amháin nuair a iarrtar sin ort go háirithe. Ní mór áfach doiciméid tacaíochta, lena n-áirítear cuntais ghnó, a choinneáil **ar feadh sé bliana** mar b'fhéidir go n-iarrfadh na Coimisinéirí Ioncaim iad le haghaidh seiceála dearbhaithe nó iniúchadh a dhéanamh.

Coimeád i gcuimhne:

- Caithfidh tú cuntais ghnó a ullmhú ach ná chuir isteach iad le do Thuairisceán 2015. Ina ionad sin, ní mór duit leathanaigh 8 agus 9 den Tuairisceán a chomhlánú.
- Ná chuir liostaí ná sceidil isteach leis an Tuairisceán. Caithfear na hiomláin a bhreacadh isteach ar an Tuairisceán.
- Ná breac isteach téarmaí de leithéidí 'mar atá ceangailte', 'amhail roimhe', srl. Ní mór duit, ina ionad sin, an fhaisnéis atá á lorg a bhreacadh isteach.

Cuirfear ar ais chugat, lena gcomhlánú mar is ceart, Tuairisceán nach bhfuil comhlánaithe go hiomlán agus is féidir go mbeidh formhuirear le híoc agat má chuireann tú an Tuairisceán ceartaithe isteach go déanach.

Lánúineacha Pósta agus Páirtnéirí Sibhialta

Tá oibleagáid ar lánúineacha pósta agus ar pháirtnéirí sibhialta gan ach Tuairisceán Cánach Ioncaim amháin a sheoladh isteach ina léirítear ioncam, gnóchain chaipitiúla, bronntanais agus oidhreachtaí, srl na beirte céile nó páirtnéirí sibhialta ach amháin má tá rogha fhoirmiúil déanta acu go bpléifí lena gcuid gnóthaí cánach ar leithligh.

Sonraí Bainc

Ní úsáidfeá na sonraí bainc a sholáthraíonn tú ar leathanach 34 den Tuairisceán ach amháin chun aisíocaíocht cánach atá dlite duit a dhéanamh.

Sínigh agus Dátaigh an Fhoirm Thuairisceáin

Sula gcuirfidh tú do Thuairisceán isteach, bí cinnte go mbeidh an Dearbhú ar leathanach tosaigh an Tuairisceáin sínithe agus dátaithe agat. Má tá tú ag cur isteach an Tuairisceáin mar sheiceadóir, chaomhnóir nó riarthóir, nó mar ghníomhaire údaraithe, luaigh an cháil ina bhfuil tú ag síniú an Tuairisceáin agus cé ar a shon/son atá tú ag gníomhú.

Cuideoidh na gearrnótaí seo a leanas leat na Painéil éagsúla ar an Tuairisceán a chomhlánú. Má bhíonn sonraí breise uait, féach san Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceán Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

Freagraíonn na tagairtí aibítire thíos do na Painéil iomchuí ar an Tuairisceán; freagraíonn na tagairtí uimhriúla ar an dtaobh chlé don uimhriú línte ar an Tuairisceán.

Baineann na tagairtí reachtaíochta le hAilt den Acht Comhdhlúite Cánacha 1997, mura gcuirtear a mhalairt in iúl.

A - Sonraí Pearsanta [1 - 21]

- 1 Má tá tú ag comhlánú an Tuairisceáin seo ar son duine aonair nach maireann breac isteach dáta báis. Rachaimid i dteagmháil leat maidir le cúrsaí ar bith nach bhfuil réitithe fós. Ag síniú an Tuairisceáin ar leathanach 1 duit, ná déan dearmad do stádas mar shíniitheoir a lua.
- 2 Ní foláir an cheist seo a chomhlánú i ngach cás.
- 3 Ní cóir an chuid seo a chomhlánu ach sa chás gur athraigh do stádas sibhialta ag Líne 2 le linn 2015.
- 4 Comhlánaigh Líne 4 má bhí tú pósta nó i bpáirtnéireacht shibhialta roimh 1/1/2015.
- 7&9 Tá sé tábhachtach na boscaí 'Dáta Breithe' a chomhlánú toisc go bhféadfadh díolúintí, faoisimh, agus liúntais áirithe aois-bhunaithe de leithéidí 'RAC', 'PRSA' chomh maith le creidmheasanna cánach áirithe mar chreidmheas cánach Aoise a bheith dlite.
- 8 Ní foláir an cheist seo a chomhlánú i ngach cás. Cuir tic le do thoil sa bhosca 'Tá' nó 'Níl' duit féin agus, más iomchuí, do do chéile nó pháirtnéir sibhialta. Féach Painéal J, leathanach 5 agus an Doiciméad Treorach maidir leis an Srianadh ar Dhaoine Aonair Ard-Ioncaim ar www.revenue.ie chun tuilleadh faisnéise a fháil.
- 9 Má tá tú pósta nó i bpáirtnéireacht shibhialta, breac isteach Uimhir PSP agus Dáta Breithe do chéile nó do pháirtnéara shibhialta. Mura bhfuil aon uimhir PSP ag do chéile nó ag do pháirtnéir sibhialta, breac isteach Sloinne (roimh phósadh nó roimh an bpáirtnéireacht shibhialta), Céadainm(neacha) agus Dáta Breithe do chéile nó do pháirtnéara shibhialta.
- 10 Is í an bhrí atá le "Buan-éagumasaithe" ná gan a bheith ar chumas duine mar gheall ar éigíocht mheabhrach nó choirp é/í féin a chothabháil.
- 16-21 Má tá amhras ar bith ort faoi iontrálacha áirithe atá le déanamh in aon chuid is cóir duit cóip a fháil den Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceáin Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

B - Ioncam as Trádálacha, Gairmeacha nó Slite Beatha [101 - 158]

Freastalaíonn an Tuairisceán seo ar thrí thrádáil, trádáil phríomha agus dhá fhothrádáil. Má tá níos mó ná trí thrádáil agat agus ag do chéile nó do pháirtnéir sibhialta le chéile, breac isteach na príomhthrádálacha ag Trádáil Phríomha agus Trádáil 2 agus comhiomlánaigh fuilleach na dtrádálacha ag Trádáil 3. Má tá colún Trádáil 3 á chomhlánú agat luaigh líon na dtrádálacha a bhfuil faisnéis á gcur isteach ina leith ag Líne 101 ar leathanach 5 den Tuairisceán.

- 107-108 Seo é an méid a bhfuil measúnú cánach á dhéanamh ort ina leith. Tá tú inmheasúnaithe ar an nglanbhrabús coigeartaithe don tréimhse chuntasaíochta ag críochnú sa bhliain 2015 - m.sh. más gnách cuntais a ullmhú do thréimhse ag críochnú ar an 30 Meitheamh, sa chás sin is é a bheidh sna brabúis inmheasúnaithe do 2015 ná brabúis na bliana dar críoch 30 Meitheamh 2015. Ní mór duit an brabús inmheasúnaithe a bhreacadh isteach ag Líne 108, fiú más ionann é seo agus an glanbhrabús coigeartaithe de réir Líne 107(a); i gcúinsí áirithe d'fhéadfadh difríocht a bheith ann idir an méid ag Líne 108 agus an méid atá breac isteach ag Líne 107(a) (mar shampla ag tús nó scor trádála).
Má dhéantar caillteanas, breac isteach an glanchaillteanas coigeartaithe ag Líne 107(b) agus 0.00 ag Líne 108.
- 109 Soláthraítear faoiseamh sa **Scéim um Bunaigh do Ghnó Féin** ó Cháin Ioncaim do dhaoine aonair atá dífhostaithe go fadtéarmach agus a bhunaíonn gnó úr. Soláthrófar díolúine ó Cháin Ioncaim suas le €40,000 ar a mhéad in aghaidh na bliana ar feadh tréimhse 24 mhí sa scéim do dhaoine a chuireann gnó cáilitheach ar bun; ní mór díobh a bheith dífhostaithe ar feadh 12 mhí ar a laghad sular mbunaíonn siad an gnó. Beidh sé a reáchtáil ó **25 Deireadh Fómhair 2013 go 31 Nollaig 2016**. Ní bhaineann an faoiseamh i leith Bunaigh do Ghnó Féin ach le Cáin Ioncaim; ní shíneann sé go dtí MSU agus ÁSPC. Beidh MSU agus ÁSPC inioctha ar bhrabúis ar bith a thuillfead sa ghnó úr.
- 119 **Athbheithniú ar an mBliain Chánach Ioncaim 2014:** Comhlánaigh an chuid seo má athraigh tú do dháta cuntasaíochta nó má scoir tú de thrádáil sa bhliain 2015 agus go bhfuil athbheithniú ar 2014 ag teastáil. Sa dhá chás ní mór duit brabúis 2014 a athbheithniú. I gceachtar den dá chás, más mó na brabúis leasaithe ná iadsíúd a measúnaíodh ar dtús ansin is gá an measúnú sin a leasú.
- 120 **Cáin Iarchoimeáda ar Sheirbhísí Gairmiúla:** Má chríochnaíonn do thréimhse chuntasaíochta ar dháta seachas an 31 Nollaig, tugtar creidmheas don cháin iarchoimeáda trí thagairt don cháin iarchoimeáda a asbhaineadh (roimh aisíocaíocht eatramhach ar bith) i rith na tréimhse cuntasaíochta (.i. an bhonntréimhse don bhliain 2015). Ná breac isteach Cáin Chonarthaí Iomchuí ná aon chineál eile cánacha ag Líne 120.
- 122 -158 **Sleachta as Cuntais:** Ná cheangail do chuntais ghnó féinfhostaithe ach, ina ionad sin, comhlánaigh na Sleachta as Cuntais ar leathanaigh 8 agus 9. Tá sé tábhachtach a thabhairt faoi deara **nach** ríomh ar choigeartú cánach atá i gceist sna leathanaigh "Sleachta as Cuntais". Ag comhlánú na Sleachta seo duit, is féidir nach mbeidh aon rud le breacadh isteach agat faoi mhíreanna áirithe toisc go mb'fhéidir nach mbaineann an chuid sin leat. Ní mór duit áfach gach cuid iomchuí a bhfuil iontráil agat i do chuntais ina leith a chomhlánú.
Ní foláir do gach trádálaí aonair na leathanaigh *Sleachta as Cuntais* a chomhlánú, is cuma cén láimhdeachas atá acu.

C - Ioncam Cíosa Éireannach [201 - 211]

201-211 Má tá níos mó ná maoin amháin ligthe ar cíos agat, is cóir duit ríomh ar leithligh a ullmhú ar ioncam cíos a as gach maoin agus é a choinneáil. Ná bhreac isteach aon ioncam atá díolmhaithe faoin scéim Ligean-Seomra agus atá breactha isteach ag Líne 413(a). Má éiríonn aisghlámhadh Faoisimh "Alt 23" is é a bheidh san aisghlámhadh ná Faoiseamh Iomlán "Alt 23" a deonaíodh agus is cóir é a áireamh mar 'Cíos Comhlán Infhaighte' ag Líne 205.

Comhlíonadh na riachtanas clárúcháin den Acht um Thionóntachtaí Cónaithe 2004

202 & 206(b) Maidir le ceart ar asbhaint i leith úis íoctha ar iasacht airgid a caitheadh chun maoin chónaithe ar cíos a cheannach, a fheabhsú, nó a dheisiú, braitheann an ceart sin ar chomhlíonadh na gcoinníollacha clárúcháin den Acht um Thionóntachtaí Cónaithe 2004 i gcás na dtionóntachtaí ar fad a bhí i bhfeidhm i dtaca leis an mhaoin sin i 2015. Is cóir ceisteanna ar bith ar na coinníollacha/ar an bpróiseas clárúcháin a chur chuig an mBord um Thionóntachtaí Cónaithe Príobháideacha, www.prtb.ie nó glaoch ar theileafón +353 1 635 0600.

208 Deireadh leis an tabhairt ar aghaidh liúntas caipiteal neamhúsáidte áirithe d'infheisteoirí éigníomhacha (Cuid 12, Caib 4A).

Baineann sé seo leis na scéimeanna áirithe maoin agus liúntais caipitil bunaithe sa cheantar do dhaoine nach bhfuil gníomhach i mbun a gcuid gairme.

Le héifeacht ón 1 Eanáir 2015, cailltear láithreach aon liúntas caipitil luathaithe neamhúsáidte a thugtar ar aghaidh thar saol cánach an fhoirgnimh nó an struchtúir lena mbaineann siad. Go bunúsach, ciallaíonn sé seo má bhí críoch le saol cánach tráth ar bith suas go dtí deireadh na bliana 2014, go gcailltear na liúntais neamhúsáidte in 2015. Nuair atá deireadh le teacht le saol cánach níos déanaí ná 2014, cailltear na liúntais ag dul ar aghaidh go dtí an chéad bhliain eile

209 Teorannaíonn an srianadh faoi A. 409A Liúntais Chaipitiúla neamhúsáidte atá le fritháireamh, ag €31,750 i gcásanna áirithe - Féach san Eolaí maidir le Tuairisceáin Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú le haghaidh tuilleadh faisnéise.

D - Ioncam as Fostaíochtaí, Oifigí (ar a n-áirítear Stiúirthóireachtaí), Pinsin srl, Éireannacha, Ioncam as Oifigí nó Fostaíochtaí Coigríche ag Éirí as Dualgais na nOifigí nó na bhFostaíochtaí sin á bhFeidhmiú sa Stát [212- 241]

215 Caithefear an t-ioncam comhlán roimh faoiseamh SARP a fháil a chur isteach ag 215(a).

Cuir isteach méid an fhaoisimh SARP a éilítear ag 215(b), fiú má tugadh an faoiseamh cheana féin trí phárolla nó ag d'fhostóir.

Ba chóir méid an ghlan-ioncaim, tar éis asbhaint an fhaoisimh SARP a éilítear (fiú má tugadh an faoiseamh cheana féin trí phárolla nó ag d'fhostóir) a chur isteach ag 215(c).

Cuir in iúl ag 215(d) má tugadh an faoiseamh cheana féin trí phárolla nó ag d'fhostóir.

Murar éilíodh faoiseamh SARP cheana féin trí phárolla, agus níl foirm éilimh SARP 1A comhlánaithe cheana féin ag d'fhostóir, is gá foirm éilimh SARP 1A chomhlánaithe mar thacaíocht le d'éileamh (le fáil ar www.revenue.ie) a chur chuig an gCeantar ÍMAT Lár na Cathrach/ Thuaisceart na Cathrach Átha Cliath.

217 Teorannaítear fostaíocht san Earnáil Phoiblí anseo do bhaill den Oireachtas, de na Breithiúna, srl.

219 Is féidir costais neamhchúitithe a tabhaíodh go hiomlán, go heisiach agus ó riachtanas i gcomhlíonadh dualgais oifige/ fostaíochta a bhreacadh isteach ag Líne 219(b). Is cóir íocaíocht(aí) 'AVC' a rinneadh faoi scéim pinsean ceirde, ach nach trí shocrú glaníocaíochta é, a chur isteach ag Líne 219(c).

221 Gearrtar cáin ag an bhfoinse ar fhormhór sochar inchánach anois. Ní dhéantar amhlaidh áfach le sochair inchánach a fhaightear mar íocaíochtaí do 'PRSA' agus Scaireanna a fhaightear saor in aisce nó ar phraghas lascainithe agus dá bharr sin is cóir a leithéid a bhreacadh isteach i do Thuairisceán.

224 Breac isteach an méid inchánach faighte sa bhliain 2015 (cuir san áireamh gach **Íocaíocht, Sochar nó Pinsean Leasa Shóisialaigh**) tar éis díolúintí iomchuí. Áirítear i bPinsin Leasa Shóisialaigh méid bunúsach móide méid breise sa chás go bhfuil cleithiúnaí aosaithe ag an éilitheoir. Breac isteach an méid iomlán (mar atá, an méid bunúsach móide an méid breise do chleithiúnaí aosaithe):

- Sa cholún "Tú Féin" más é/í do chéile nó pháirtneir sibhialta an cleithiúnaí aosaithe chun críocha leasa shóisialaigh. Sa chás seo tá creidmheas ÍMAT ag dul duit.
- Sa cholún "Do Chéile nó Pháirtneir Sibhialta" más tusa an cleithiúnaí chun críocha leasa shóisialaigh. Sa chás seo tá an creidmheas ÍMAT ag dul do do chéile nó pháirtneir sibhialta.

Tá liosta iomlán na n-íocaíochtaí leasa shóisialaigh ar a ndlítear cáin a fháil ag www.welfare.ie

225 I measc na samplaí tá íocaíochtaí faoin Scéim Fostaíochta Pobail agus faoin Tionscnamh um Fhilleadh ar an Oideachas.

233 Is cáin í an Muirear Sóisialta Uilíoch (MSU) a gearrtar ar ollioncam, lena n-áirítear pá barúlach. Gearrtar é tar éis aon faoiseamh ar liúntais chaipitiúla áirithe, ach roimh ranníocaíochtaí pinsin a bhaint. Gheobhaidh tú tuilleadh faisnéise ar an MSU ag www.revenue.ie, nó san Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceáin Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

Cáin ÍMAT asbhainte/aisíochta:

- (a) Breac isteach an cháin iomlán asbhainte faoi ÍMAT mar atá luaite ar Fhoirm(eacha) P60 agus/nó P45. Cuir san áireamh cáin asbhainte as dáiltí faighte as Ciste Scoir Ceadaithe, Ciste Scoir Íosta Ceadaithe & PRSA.
Nóta: Maidir le Stiúrtóireachtaí Dílseánacha, ní cóir ach cáin atá íochta leis na Coimisinéirí Ioncaim a bhreacadh isteach anseo.
- (b) Breac isteach an cháin ÍMAT ar fad aisíochta, más ann, ag na Coimisinéirí Ioncaim do 2015, m.sh. Cáin ÍMAT aisíochta tar éis Foirm MED 1 a chur isteach, aisíoc ag éirí as éileamh i leith aisíocáíocht dífhostaíochta/Táillí Teagaisc cáilitheacha, srl.
- (c) Breac isteach an cháin ghearríochta i mbliain(-anta) roimhe más ann, agus bailithe trí do chreidmheasanna cánach a laghdú le linn 2015.

E - Ioncam Coigríche [301 - 321]

Má tá amhras ar bith ort faoi iontrálacha áirithe atá le déanamh in aon chuid, is cóir duit cóip a fháil den Eolaí maidir le Tuairisceáin Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

F - Ioncam as Táillí, Cúnaint, Dáiltí, srl [401 - 410]

- 401 Is cóir ioncaim as fostaíochtaí agus/nó stiúrtóireachtaí a bhreacadh isteach ní ag Líne 401 ach i bPainéal D.
- 403(b) **Scairchunta(i)s Speisialta/Scairchuntas(ais) Téarmach Speisialta/Cuntas(ais) Coigiltis Speisialta:** Ná breac isteach suim ar bith anseo **ach amháin** má tá tusa nó do chéile nó do pháirtneir sibhialta i dteideal éileamh a dhéanamh ar aisíocáíocht DIRT. Más Scairchuntas Téarmach Speisialta an cuntas, ná bhreac isteach, ag Líne 403(b), ach an méid ar gearradh cáin choinneála 'DIRT' air agus an méid sin amháin, is é sin, an méid **tar éis** na ndíolúintí iomchuí.
- 404 Cuir san áireamh scruidhthibhinní a fuarthas ó chuideachtaí cónaitheacha luaite.
- 410 **Ioncam as Foinsí nach bhfuil luaite aon áit eile:** Breac isteach sonraí ábhartha an ioncaim faighte as foinsé ar bith nach bhfuil soláthar déanta dó aon áit eile sa Tuairisceán agus luaigh an cháin a asbhaineadh más ann. Mar shampla, cuir isteach sonraí suimeanna a bhféachtar orthu mar ioncam faoi na forálacha "aistriú sócmhainní" (A. 806) agus aon scruidhthibhinní faighte ó chuideachtaí cónaitheacha neamhluaite.

G - Ioncam Díolmhaithe [411 -416]

- 413(a) Má tá tú ag baint leasa as Faoiseamh Ligean-Seomra (ar cíós) luaigh an t-ioncam Cíosa comhlán a fuair tú sa bhliain 2015 do sheomra(i) i "Teach Cónaithe Cáilitheach".
- 414 Faoi réir coinníollacha áirithe, murar mó an t-ioncam comhlán (roimh chostais) do 2015 as soláthar Seirbhísí Cúraim Leanaí ná €15,000, tá an t-ioncam díolmhaithe ó cháin. Ní foláir an cúram a bheith á sholáthar i dteach an chúramóra agus gan níos mó ná triúr leanbh a bheith faoi chúram ag aon am. Is gá don chúramóir fianaise a choinneáil go bhfuil fógra tugtha aige/aici don duine iomchuí, arna aithint chuige sin ag Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (HSE), go bhfuil sé/sí ag soláthar na seirbhísí sin. Ní foláir an roghnú le haghaidh díolúine do 2015 a dhéanamh ar nó roimh an 31 Deireadh Fómhair 2016.

H - Iocaíochtaí Bliantúla, Muirir agus Ús Íochta [501 - 514]

- 502 Más fostóir tú a d'íoc préimheanna Árachais Liachta mar pheorcais d'fhostaithe le hárachóir údaraithe agus má bhí Faoiseamh Cánach ag an bhFoinsé (TRS) i bhfeidhm, breac isteach anseo méid an TRS a deonaíodh duit ar na préimheanna sin. Tá faoiseamh cánach dlite don árachaí agus sin amháin, dá bhrí sin caithefear an faoiseamh a deonaíodh duit mar fhóistí trí TRS a aisghabháil.
- 503 Tagraíonn íocaíochtaí cothabhála anseo d'íocaíochtaí arna ndéanamh ar duine idirscartha/colscartha nó duine i bpáirtneireacht shibhialta atá scaoilte chun leasa céile nó páirtneara shibhialta faoi chomhaontú atá infhorghníomhaithe faoin dlí, .i. Gníomhas Idirscartha/Riail Cúirte, srl.
- 504 Is féidir faoiseamh cánach neamhshrianta a éileamh ar chúnaínt i bhfabhar aosach buan-éagumasaithe. Is féidir faoiseamh cánach a éileamh ar chúnaínt i bhfabhar aosach d'aois 65 nó os cionn faoi réir shrian 5% (ní féidir an faoiseamh cánach atá ar fáil, ar chúnaínt amháin nó níos mó, a bheith níos mó ná 5% d'ioncam iomlán an chúnaíntóra).
- 508 Is é a chiallaíonn "tuillimh neamh-inphinsin" ná tuillimh ag éirí as trádáil nó gairm nó as fostaíocht neamh-inphinsin nuair nach bhfuil an duine aonair i dteideal sochar faoi scéim pinsean ceirde atá ceadaithe.
- 511 Más rud é gur stop tú agus nó do chéile nó do pháirtneir sibhialta, i 2015, de bheith i mbun 'slí bheatha shonrach' nó de bheith ag tabhairt faoi 'ghairm shonrach', mar atá sa liosta i Sceideal 23A agus más mian leat faoiseamh a éileamh faoi A. 480A breac isteach sa bhosca cuí agus tabhair an fhaisnéis arna hiarraidh. Má tá tú ag éileamh faoisimh do bhlianta roimhe maidir le Faoiseamh do Lucht Spórt Áirithe is cóir duit na sonraí ar fad a chur isteach ar leithligh chuig d'Oifig Ioncaim.
- 512 Tugann an banc, cumann foirgníochta, srl faoiseamh cánach ag an bhfoinsé i leith úis íochta ar iasacht urraithe ar phríomhtheach cónaithe duine aonair. **Ní féidir leat an faoiseamh seo, ar a dtugtar Faoiseamh Cánach ag an bhFoinsé (TRS), a éileamh sa Tuairisceán seo.** Is féidir leat áfach, faoiseamh cánach a éileamh anseo d'iasachtaí eile (más ann) ar phríomhtheach cónaithe, nach bhfuil urraithe ar an maoin ('iasachtaí neamhurraithe'), faoi réir srianta agus uasteorainneacha áirithe. Beidh ort na srianta agus na huasteorainneacha seo a sheiceáil (tá na sonraí ar fáil

ar www.revenue.ie nó sa Treoir maidir le Tuairisceáin Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánu ó na Coimisinéirí Ioncaim) agus gan ach méid an fhaoisimh atá tú i dteideal a fháil (.i. 'ús íoctha a dtugtar faoiseamh ina leith') a bhreacadh isteach. Ní foláir iasachtaí dá leithéid ar fad, is cuma faoi TRS nó eile, a chaitheamh chun do phríomhtheach cónaithe a cheannach, a dheisiú, a fhorbairt nó a fheabhsú.

- 513 Maidir le hús ar iasachtaí áirithe a caitheadh chun leas a fháil i gcuideachta neamhluaithe nó chun iasacht a thabhairt do chuideachta neamhluaithe nó comhpháirtíocht ar cuideachta thrádála nó cíosgheolaíocht nó cuideachta shealbháíochta neamhluaithe nó comhpháirtíocht í agus arb é a gnó scaireanna de chuid na cuideachta sin a shealbú, d'fhéadfadh an t-ús sin cáiliú d'fhaoiseamh cánach.

I - Éileamh ar Chreidmheasanna Cánach, Liúntais, Faoisimh agus Costais Sláinte [515 – 545]

- 515 Is €810 uasmhéid an creidmheasa chánach do Chúramóirí Baile. Laghdaítear an méid sin de leath méid ioncaim an chúramóra baile atá níos mó ná €5,080. Mar sin níl creidmheas ar bith dlite más mó ioncam an chúramóra baile ná €6,700. Má deonaíodh an creidmheas cánach sa bhliain 2014 agus go sáraíonn ioncam an Chúramóra Baile an tairseach €6,700 sa bhliain 2015, is féidir go mbeidh faoiseamh dlite fós.
- 516 Is féidir le fostaithe agus stiúrthóirí neamhdhílseánacha a íocann cáin faoin gcóras ÍMAT creidmheas cánach ÍMAT a éileamh. Ina theannta sin, daoine aonair a fhaigheann pinsean leasa shóisialaigh Éireannach, cónaitheoir Éireannach a fhaigheann pinsean leasa shóisialaigh ó Bhallstát eile den AE, agus cónaitheoirí Éireannacha atá ag obair san iasacht agus ag íoc cánach faoi chóras de chineál ÍMAT, cáilíonn siadsan don chreidmheas cánach ÍMAT.
- 518 Níl faoiseamh ar bith dlite má sháraigh ioncam an ghaoil €13,904 i 2015 nó má tá duine eile ag éileamh an chreidmheasa chánach seo go hiomlán.
- 519 Má bhí tú féin, do chéile, do pháirtneir sibhialta nó gaol faoi éagumas go buan mar thoradh ar éagumas meabhrach nó coirp agus má d'fhosaigh tú cúramóir, sonraigh an méid a íocadh as an gcúramóir a fhostú in 2015.
- 520 **Mura n-asbhaineann** d'fhostóir na ranníocaí Sochar Buansláinte as an bpá comhlán ag an bhfoinse, breac isteach an méid íoctha sa bhliain 2015 chun faoiseamh a éileamh. **Ná háirigh suimeanna a bhaineann le préimheanna Árachais Sláinte/Liachta.**
- 523 Táillí Teagaisc cáilitheacha íoctha sa bhliain acadúil 2015 le Coláistí Faofa le haghaidh Cúrsaí Faofa nó Cúrsaí Oiliúna Faofa. Is í an bhliain acadúil 2015 ná an bhliain staidéir a thosaíonn ar nó tar éis 1 Lúnasa 2015. Tá sé tábhachtach go ndéanfaidh tú Líne 523(c) a chomhlánú chun an faoiseamh ceart ata dlite a fháil. **Ná háirigh táillí scrúduithe.**
- 524 **Creidmheas Cúramóra Linbh do Dhuine Singil:** Más mian leat éileamh a dhéanamh le haghaidh breis agus beirt leanbh, ceangail an fhaisnéis chuí le haghaidh gach leanbh breise.
- 526 Ní thugtar faoiseamh anseo ach i dtaca le préimheanna a d'íoc d'fhostóir ar do shon. Tugtar faoiseamh ag an bhfoinse ar árachas leighis a d'íoc tú agus ní chóir é a éileamh ar an bhfoirm seo. Cuir an fhaisnéis a iarradh maidir le gach duine ainmnithe sa pholasaí/sna polasaithe.
- 528 Má bhain tú leas as an nDreasacht Athchóirithe Tí (DAT) maidir le hobair a rinneadh sa bhliain 2014 (áirítear anseo obair a rinneadh sa tréimhse 25 Deireadh Fómhair 2013 go 31 Nollaig 2013) ní mór duit do chreidmheas cánach DAT a éileamh trí DAT ar líne. Níl i gceist leis an gcreidmheas cánach DAT a áireamh ach chun creidmheas sa mhéid seo a thabhairt duit chun do dhliteanas cánach a ríomh, chun cuidiú leat féinmheasúnú a dhéanamh. Ann féin, ní héileamh bailí é le haghaidh creidmheas cánach DAT.
- 530 Breac isteach an Liúntas Maraí atá á éileamh ag coinneáil i gcuimhne gurb é an t-uasmhéid is incheadaithe ná €6,350 agus go ngabhann de choinníoll leis go raibh tú ar muir ar feadh 161 lá ar a laghad sa bhliain 2015.
- 531 Breac isteach na sonraí a iarrtar má tá Creidmheas Cánach Cíosa i leith cíosa íoctha ar chóiríocht phríobháideach ar cíos á éileamh agat.
- 533 Comhlánaigh an líne sa chás, agus ansin amháin, gur duine inmhuirir, i 2015, an tabharthóir (A. 950).
- 540-545 Samplaí de Chostais Sláinte Cháilitheacha 'Eile' is ea – Seirbhísí Cleachtóra, Drugaí/Cógais ar Oideas Dochtúra Neamhchúitithe, Costais Déidliachta cháilitheacha (lena mbaineann Foirm MED 2), cúram sláinte i leith toirchis, cóireáil léasair súl, srl. **Tabhair faoi d'aird**, má tá tú ag éileamh Costas Sláinte, gur cóir Foirm MED 1 a chomhlánú agus a **choimeád** i do sheilbh.
- 535-538 Asbhain suimeanna faighte/infaighte, de leithéid aisíocaí a n-éileamh ó d'Oifig Sláinte áitiúil i dtaca le Drugaí/ & Cógais ar Oideas Dochtúra, faoi pholasaí árachais sláinte ó árachóir liachta údaráithe agus/nó faoi théarmaí 541-544 éilimh ar chúiteamh, srl.

J - Daoine Aonair ard-ioncaim: Teorannú ar úsáid Faoiseamh [601 - 603]

Baineann an Srianadh ar Dhaoine Aonair Ard-Ioncaim le duine aonair don bhliain 2015 más é 'TÁ' an freagra ar gach ceann de na trí cheist seo a leanas:

An bhfuil d'ioncam coigeartaithe cothrom le nó níos mó ná Méid Tairsí an Ioncaim? (de ghnáth €125,000, ach is féidir leis bheith níos lú sa chás go bhfuil ioncam imfhálaithe i gceist (m.sh. ús taisce)).

An bhfuil méid comhlán na bhfaoiseamh sonraithe a úsáideann tú don bhliain cothrom le nó níos mó ná Méid Tairsí an Fhaoisimh €80,000?

An bhfuil méid comhlán na bhfaoiseamh sonraithe a úsáideann tú níos mó ná 20 faoin gcéad de d'ioncam coigeartaithe don bhliain?

Ríomhtar ioncam coigeartaithe trí mhéid na bhfaoiseamh sonraithe a úsáideann tú sa bhliain a chur le d'ioncam inchánach agus ansin aon ioncam imfhálaithe a asbhaint. Má bhaineann an srianadh leat féin (nó le do chéile nó pháirtneir sibhialta), is cóir an Painéal seo agus Foirm RR1 a chomhlánú. Féach le do thoil sa Doiciméad Treorach maidir leis an Srianadh ar Dhaoine Aonair Ard-Ioncam ar www.revenue.ie chun tuilleadh faisnéise a fháil.

L - Gnóchain Chaipitiúla - Gnóchain Chaipitiúla don bhliain 1 Eanáir 2015 - 31 Nollaig 2015 [801 - 817]

Má dhiúscair tú sócmhainní inmhuirir le linn 2015, tabhair na sonraí atá ag teastáil i bPainéal L. Cé gur cóir an Cháin Ghnóchan Caipitiúil atá dlite ar ghnóchain as na diúscairtí seo a bheith íoctha cheana, ní mór duit an chuid seo den Tuairisceán a chomhlánú. Is féidir go mbeidh ort dul chuig an Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceán Fhéinmheasúnaithe Íoc & Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

N - Dreasachtaí Bunaithe ar Mhaoin ar a Bhfuil Faoiseamh á Éileamh sa Bhliain 2015 [901 - 933]

Má tá infheistíocht déanta agat in aon scéim dreasachtaí maoin-bhunaithe sa bhliain 2015 nó roimhe, d'fhéadfadh faisnéis a bheith agat nach mór a thuairisciú i bPainéal N. Is féidir go mbeidh ort dul chuig an Eolaí níos cuimsithí maidir le Tuairisceán Fhéinmheasúnaithe Íoc agus Tuairiscigh 2015 a Chomhlánú.

O - Féinmheasúnú Déanta Faoi Chaibidil 4 De Chuid 41A [934 - 935]

D'athraigh na rialacha a bhaineann le measúnaithe a dhéanamh don bhliain 2015. Ní mór duit, i dteannta le d'fhoirm thuairisceáin bhliantúil ioncaim a chomhlánú – Foirm 11 – féinmheasúnú a dhéanamh don bhliain 2015. Ní mór duit an féinmheasúnú seo a dhéanamh tríd an gcuid fhéinmheasúnaithe den Foirm 11 a chomhlánú. Mura ndéanann tú an féinmheasúnú seo, féadfar pionós €250 a ghearradh ort.

Mar sin féin, níl ort an féinmheasúnú seo a dhéanamh má chuireann tú an Fhoirm 11 chomhlánaithe ar ais chuig an seoladh atá ar leathanach 1 ar nó roimh an 31 Lúnasa 2016. Má chomhdaíonn tú do thuairisceán comhlánaithe ar nó roimh an dáta sin, déanfaidh na Coimisinéirí féinmheasúnú ar do shonsa.

Má dhéanann tú féinmheasúnú tú féin, ní mór duit, i dteannta leis an dearbhú ar leathanach 1 den Fhoirm a shíniú, an dearbhú sa bPainéal féinmheasúnú a shíniú chomh maith. Mura shíníonn tú an dearbhú seo, ní bheidh féinmheasúnú déanta agat.

Nuair atá tú ag comhlánú an phainéil fhéinmheasúnaithe, tabhair aire dóibh seo a leanas:

- 934(a) Seo an méid loncaim lomlán don tréimhse seo roimh asbhaintí nó liúntais.
- 934(b)(i) Seo an méid Cánach loncaim inmhuirearaithe tar éis aon asbhaint, fhaoiseamh nó liúntas a thabhairt san áireamh.
- 934(b)(ii) Seo an méid MSU inmhuirearaithe; nótaíl gur cóir MSU duit féin agus don chéile nó páirtneir sibhialta a bhreacadh síos ar leithligh.
- 934(b)(iv) Seo an méid ÁSPC inmhuirearaithe; nótaíl gur cóir ÁSPC duit féin agus don chéile nó pháirtneir sibhialta a bhreacadh síos ar leithligh.
- 934(b)(vi) Seo an tsuim Chánach loncaim, MSU, agus ÁSPC inmhuirearaithe.
- 934(c)(i) Seo an méid cánach iníoctha don tréimhse seo, a ríomhtar tríd an méid cánach inmhuirearaithe a laghdú de mhéid aon chreidmheas cánach atá dlite, ach roimh aon aisíocaíocht nó fhritháireamh ar cháin iarchoimeádta ag an bhfoinse atá déanta ag na Coimisinéirí loncaim cheana féin a chur san áireamh.
- 934(c)(iii) Ba chóir méid aon aisíoca ar cháin iarchoimeádta ag an bhfoinse (m.sh. aisíoc eatramhach ar Cháin Iarchoimeádta ar Sheirbhísí Gairmiúla (PSWT)) a bhreacadh isteach anseo.
- 934(d)&(e) Seo an méid cánach iníoctha, coigeartaithe le haghaidh aon aisíocaíocht nó fhritháireamh ar cháin iarchoimeádta ag an bhfoinse atá déanta cheana féin ag na Coimisinéirí loncaim.
- 934(f) Má chomhdaíonn tú an tuairisceán seo tar éis an 31 Deireadh Fómhair 2016, ní mór duit formhuirear um chomhdú déanach a áireamh le d'fhéinmheasúnú. Is 5% de do dhliteanas cánach é an formhuirear seo nuair a chuirtear an Tuairisceán isteach laistigh de dhá mhí, seachas sin is 10% atá ann. Ríomhtar an formhuirear ar an méid cánach atá iníoctha thuas.
- 934(g) Má chuireann tú an tuairisceán seo isteach in am trátha ach, ag an dáta comhdaithe, gur theip ort do thuairisceán don Cháin Mhaoine Áitiúil (CMÁ) a chur isteach nó gur theip ort ceachtar den íocaíocht don CMÁ a dhéanamh nó comhaontú íocaíochta a dhéanamh, is cóir formhuirear a chur leis an dliteanas deiridh amhail is dá mbeadh an tuairisceán seo déanach de thréimhse dhá mhí nó níos mó.
- 934(h) Go ginearálta, seo an méid réamhchánach íoctha do 2015.
- 934(i) Cuir isteach iarmhéid aon cháin iníoctha/ró-íoctha don tréimhse seo sa réimse cúí.
- (i)&(ii)

Cuimhnigh: Ní caithfidh tú an painéal féinmheasúnaithe a chomhlánú má chuireann tú an tuairisceán seo isteach chuig na Coimisinéirí loncaim ar nó roimh an 31 Lúnasa 2016. Mura gcuireann tú an Fhoirm 11 seo isteach faoin dáta seo tá féadfar pionós €250 ort mura gcomhlánaíonn tú an chuid fhéinmheasúnaithe den Fhoirm sin.